

KORTE MEDEDELINGEN

OVER HET KRUIKMOS
(*SPLACHNUM AMPULLACEUM*)EEN MOGELIJKE FOSFAATVLIEDER ONDER
DE MOSSEN. HAAR NECROLOGIE IN DE
BENELUX

Mellaerts (In Ghyssebrechts, Bull. Soc. Roy. Bot. Belg. 47: 155-184) meldt een vondst van het Kruikmos (*Splachnum ampullaceum*) uit Koersel, prov. Limburg, België. Deze melding is te situeren in de periode 1907-1909, waarvan het bewijsmateriaal waarschijnlijk bewaard werd in de ondertussen verdwenen collectie van de Eerwaarde Heer J. Mellaerts, destijds pastoor te Binkom en tevens stichter van de Belgische boerenbond (Vannerom, Streepzaad 3(2): 73-74, 1997). Deze vondst is te beschouwen als de laatste in de "Omgeving van Diest". De vondst van M. Halin in 1911 (Demaret F. & Lambinon J., Min. Agric. Serv. Rés. Nat. Dom. Cons. Nat. 4: 1-129, 1969) tussen Beverst en Genk, "sur les vieilles bouses de vaches dans les marécages (BR)" is de laatste binnen het Belgisch Limburgse karteringsgebied. De laatst gekende vondst in de Benelux komt van Hennen te Nieuwmoer, Nieuwmoerse Heide (provincie Antwerpen, België) in 1921 (AVH, herb. P. De Bock) (De Zuttere Ph. & Schumacker R., Min. Rég. Wall. Serv. Conserv. Nat. 13: 1-160 + 40 kaarten, 1984).

Daar waar deze coprofiel in de Benelux (en de rest van Nw.-Europa) een regelmatige verschijning was in de 19e eeuw en het eerste decennium van de twintigste eeuw (Demaret & Lambinon, op. Cit., Touw & Rubers, De Nederlandse bladmossen, Utrecht, S.U. K.N.N.V. 532p., 1989) op oude koemest in door bos omringde venen en gageelstruwelen is *Splachnum ampullaceum* thans, samen met de opkomst van de moderne landbouw uit het landschap verdwenen. Mogelijk betreft het hier een uitgestorven fosfaatvliedende mossoort die gevoelig was voor de van de landbouw afkomstige inwaaiende en thans nog steeds inwaaiende fosfaten die een hervestiging onmogelijk maakten en maken. Uitgestorven zoals ook de vliegjes die er destijds voor hun sporentransport zorgden (Kortse lius M.J.H., Natura 1984: 295-300).

Met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid verdween *Splachnum ampullaceum* uit het landschap door ingrepen (vooral fosfaatbemesting) van de moderne landbouw. Voor *Bartramia ithyphylla*, *Bryum intermedium*, *Bryum turbinatum*, *Bryum versicolor*, *Dicranella crista*, *Diphysium foliosum*, *Meesia longiseta*, *Plagiopus oederiana* en *Pterygoneurum lamellatum* (Vannerom, Dumortiera 66: 4-10, 1996), soorten die uit het Limburgse karteringsgebied (ofwel het Belgische ofwel het Nederlandse gedeelte ervan) ver-

dwenen is het verband met minder zekerheid te leggen, hoewel het niet uitgesloten is dat sommige onder hen ook samen met de opkomst van de moderne landbouw verdwenen. De link tussen het verdwijnen (of het verschijnen) van sommige Hogere planten en fosfaten is reeds vroeger gelegd (Vannerom, Dumortiera 55-57: 23-26, 1994; 58-59: 1-2, 1994; 61-62: 80, 1995; 67: 29, 1997; 68: 31, 1997; Streepzaad 4(2): 35, 1998).

Herman Vannerom
(Diest, België)

EIKELMUIZENKAMP

Vorig jaar organiseerden de Veldwerkgroep van de VZZ en de Zoogdierenwerkgroep van het NHG een hazelmuisenkamp. Dit jaar is de Eikelmuis aan de beurt.

Van vrijdag 17 september tot en met zondag 19 september 1999 vindt dit eikelmuisenkamp plaats in Zuid-Limburg. De bedoeling van dit kamp is de verspreidingsgegevens van deze soort te actualiseren. Met de juiste technieken kan deze interessante soort relatief eenvoudig worden gevangen.

Interesse? Informatie en opgave bij: Albin Hunia 070-4278836 of Hendrik Erkenbosch 003289723017.

BOEKBESPREKINGEN

TWEË KUSSENDE CHIMPS EN BOB
DE HOND

CHARLES DARWIN, 1872/1999. 'Het uitdrukken van emoties bij mens en dier', vertaling van 'Expression of the emotions in man and animal' door Fieke Lakmaker, met inleiding, nawoord en commentaar van Paul Ekman, uitgeverij Nieuwezijds Amsterdam, 483 pagina's, gebonden, ISBN 90 571 20305, f. 69,50/BEF 1390.

"Two chimpanzees when first brought together sat opposite, touching each other with their much-protruded lips; and the one put his hand on the shoulder of the other. They then mutually folded each other in their arms. Afterwards they stood up, lifted up their heads, opened their mouth, and yelled with delight."

"Ze zaten tegenover elkaar en raakten elkaar met ver uitgestoken lippen aan, waarna de een zijn hand op de schouder van de ander legde. Daarna sloegen ze hun armen om elkaar heen, stonden na een tijdje op, elk met een arm om de schouder van de ander, hieven hun hoofd omhoog, openden hun mond en schreeuwden van verrukking." Een citaat en zijn vertaling uit 'The expression of the emotions in man and animals' (1872) van Charles Darwin en uit 'Het uitdrukken van emoties bij mens en dier', vertaald door Fieke Lakmaker uit Gronsveld, zoals in april van dit jaar verschenen bij Uitgeverij Nieuwezijds in Amsterdam.

Een heerlijk Darwin-citaat, zou je denken. Je ziet de befaamde natuurfilosoof met enkele van zijn tien kinderen door de London Zoo trampelen en vermoeid neerzigen bij de chimpansees, waar hij dan toch nog kans ziet met een paar krabbels

enkele geniale observaties vast te leggen over het gedrag van chimpansees. Zoals hij ook uren naast bloeiende Bijenorchissen zat in het Zuid-Engels heuvelland om te zien of er geen bestuivend insect opdaagde voordat de bloem zijn pollenkorrels vermoeid op de plakkerige stempel liet zakken om zich zo aan zelfbestuiving – o, gruwel – schuldig te maken.

Zo leest de echte romanticus Darwin.

In de eerste plaats heb ik dit citaat gekozen om de valkuilen van een vertaler duidelijk te maken. Want wat doen die chimps eigenlijk? Raken ze elkaar met hun handen aan, terwijl ze hun lippen ver vooruitsteken of raken ze elkaar aan met hun ver vooruitgestoken lippen, dat wil zeggen: zijn de lippen het aanraakpunt of niet? De vertaalster laat het woordje 'their'/'hun' weg in haar tekst en net dat woordje geeft naar mijn gevoel juist aan, dat de